

Ağustos 2003

Salo

Ressam Ali Sami Boyar'la ilk tanışmam diyebilirim ki, Yedigün dergisinin 12 Eylül 1934 tarihli 79. nüshasındaki enteresan bir röportajla oldu. Hikmet Feridun (Es)'un ressam Ali Sami Bey'le yapmış olduğu bu röportajın konusu, Ali Sami Bey'in ressamlıktan kazanmış olduğu paralarla İstanbul, Lâleli'de yaptırmış olduğu apartmandır ve dolayısıyla röportajın başlığı da şöyledir: "Fırçasıyla apartıman yapan bir ressam: Ali Sami Bey"

“ Hikmet Feridun (Es)'un ressam Ali Sami Bey'le yapmış olduğu bu röportajın konusu, Ali Sami Bey'in ressamlıktan kazanmış olduğu paralarla İstanbul, Lâleli'de yaptırmış olduğu apartmandır. ”

FIRÇASILE APARTIMAN YAPAN Bir Ressam: Ali Sami Bey!

Ali Sami Boyar'ın Portresi
Darüşşafaka Arşivi

Röportaj, Ali Sami Bey'in kendisinin ve yaptırdığı apartmanın fotoğraflarıyla da zenginleştirilmişti. Ali Sami Bey'in söz konusu apartmanı, Lâleli Camisinin tam karşısında, bugün bitişiğinde Hacı Bozan Oğulları'nın tatlıcı dükkanının bulunduğu binaydı. Şahsen, insanlar kadar, bina ve eşyaların da hikâyelerine ve kaderlerine meraklı olduğumdan çok heyecanlandım doğrusu. Demek ki, yaklaşık 25 yıldır gerek yaya, gerekse otobüs veya tramvayla önünden binlerce defa geçmiş olduğum o apartmanın da bir hikâyesi varmış ve bu, ben doğmadan 26 sene ve günümüzden de tam 68 yıl önce o günün önemli bir magazin-

sanat-kültür dergisi olan Yedigün'e röportaj konusu olmuş.

Günümüzde maalesef tarihî ve kültürel değerlerimiz birer birer yok olup gitmekte ve dünden devraldığımız mirası bizden sonraki kuşaklara aktaramamaktayız. Avrupa'nın bizden üstün ve ileri olduğu yönlerden biri de hiç şüphesiz ki budur. Bizler yakıp yıkarken, onlar en küçük bir mirası dahi korumaya çalışmaktadırlar.

Rahmetli Rado, yıllar önceki bir yazısında; İstanbul'un edebî hayatının yazılmamış olduğunu; muharrir, şair ve ediplerimizin nerelerde oturduklarına dair bilgilerin dağınık hatıralar halinde

Boyer Apartmanı, 1934
Yedigün Dergisi

Boyer Apartmanı, 2003

kalarak unutulup gittiğini belirterek şunları söylemiş: "halbuki Paris için yazılan kitapların en güzelleri, Fransız edebiyatına şeref veren meşhur şairlerin, ediplerin, muharrirlerin, gazetecilerin Paris'te toplandıkları, oturdukları, sohbet ettikleri yerleri anlatan kitaplardır. Paris, biraz da o kitaplarla Paris olmuş değil midir?"

Ali Sami Bey, babasından kendisine hiçbir şey kalmadığını, bahriye mesleğinde olduğu halde Sana-yi Nefise'ye de devam ederek iyi bir ressam olmaya çalıştığını, "sanat, sanat içindir" düsturunun yanında "kese de mide için" anlayışını unutmadığını ifade etmektedir. Ali Sami Bey, tarihî binaların ağırlıkta olduğu resimlerinden dolayı müşterilerinin yüzde seksenini Amerikalıların teşkil ettiğini söyleyerek; Hikmet Feridun'un, genç ressamların kendisi için; "hep yıkık camiler, harap medreseler,

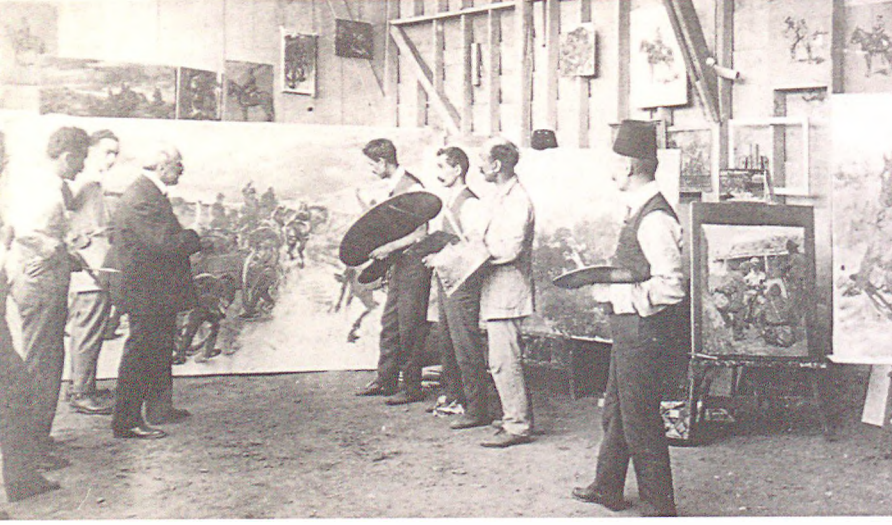
suyu çekilmiş havuzlar, kırık yalıklı çeşmeler yaptığını" dair sözlerini hatırlatması üzerine ona şu cevabı verir: "Evet... Çok doğru... yıkık camiler, harap medreseler, suyu çekilmiş havuzların resimlerini yapıyorum. Çünkü önümüzde tarihe karışan bir Türk mimarisi var. Yeni medeniyet bu mimariyi silip süpürüyor. Bir zaman gelecek ki bu mimarinin nümünelerini göremeyeceğiz. İşte ben bunları tesbite uğraşıyorum. Hatta şimdi Mimar Sinan'ın bir resmini yapıyorum. "

İşte sonunda Ali Sami Bey'in dediği oldu ve bizler bütün bu güzelliklerin bir çoğunu kaybetmiş vaziyetteyiz. En basitinden söylemek gerekirse; yıllar önce suyu akan çeşmelerden hemen hemen bir çoğu ya yok edilmiş, ya kaldırımlarla kimliğini kaybetmiş ya da tahribata direnebilmiş halleriyle mahallenin çöplüğü haline gelmiştir.

"Ayasofya'nın kuzey-batı tarafından bir görünüşü ve porfir direkler"

Şişli Atölyesi: Ali Sami Boyar, Ali Cemal, Namık İsmail, Halife Abdülmecit Efendi, İbrahim Çallı (tablosu "Topçu Batarya'sı"na çalışırken), Hikmet Onat, Sami Yetik, Mehmet Ruhi Arel
Adnan Çoker Arşivi

Boyar bir Medrese dekoru içinde 'Eski Mektep' isimli tablosunu hazırlarken
Darüşşafaka Arşivi

Ali Sami Bey'in bir sergisinden Darüşşafaka Arşivi

Ressam Ali Sami Boyar Kimdir?

Ailesi ve Öğrenim Hayatı

Türk resim sanatının önemli isimlerinden biri olan Ali Sami Bey, 15 Şubat 1880'de(1296) İğrikapı'da, Kafkasya'nın Ahıska bölgesinden İstanbul'a göç etmiş, orada Misk Yağcılar ismi ile anılan bir aileden olan Hacı Hayrullah adındaki tüccarın torunu ve Mühendishâne-i Berri-i Hümayun'un ilk öğrencilerinden Hacı Hüseyin Hüsnü Bey'in oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Çok küçük yaşlarında resme olan ilgisi ortaya çıkmış, Eser-i Cedit (Eskiden mevcut kâğıtlardan birinin adı. Kâğıdın başında Arap harfi ve soğuk damga ile eser-i cedit yazılı olduğu için bu adı almıştır.) kâğıdından annesine diktirdiği defterlere, çevresindeki insanların ve eşyaların resimlerini çizmeye başlamıştır. İbtidâî mektebinde (İlkokul) modelden kopye ederek yaptığı bir inek resmini kendisinin yaptığına öğretmenine bir türlü inandıramamıştır. Onun bu kabiliyetini ve hevesini farkedenden biri de, onun resimlerini ilk satın alanlardan olan ağabeyidir.

Ali Sami Boyar, ilk resim derslerini, Kasımpaşa'daki Mekteb-i Rüştiye-i Bahri'deki Binbaşı Cemâl Bey'den almıştır. Daha sonra, 1894'te başladığı Mekteb-i Bahriye (Deniz Harp okulu)'deki resim Hocası ise, Kaymakam Şükrü Bey'dir.

Mezuniyet ve Çalışma Hayatı

1901 yılında mülâzım-ı sâni (teğmen) rütbesiyle bu okuldan mezun olan Ali Sami Bey, ardından 1902'de özel bir izinle de Mekteb-i Sanayi-i Nefise'ye başlamış ve Osman Hamdi Bey, Salvatore Valeri, Ömer Dil ve Joseph Warnia Zarzecki gibi hocalardan dersler almıştır. Bu okula devam ederken aynı zamanda Bahriye İnşaiye Resimhânesi'nde görev alan Ali Sami bey, Fatih'te Kovacılar'daki "Rehber-i Tahsil" adlı okulda da bir yıl süreyle resim öğretmenliği yapmıştır.

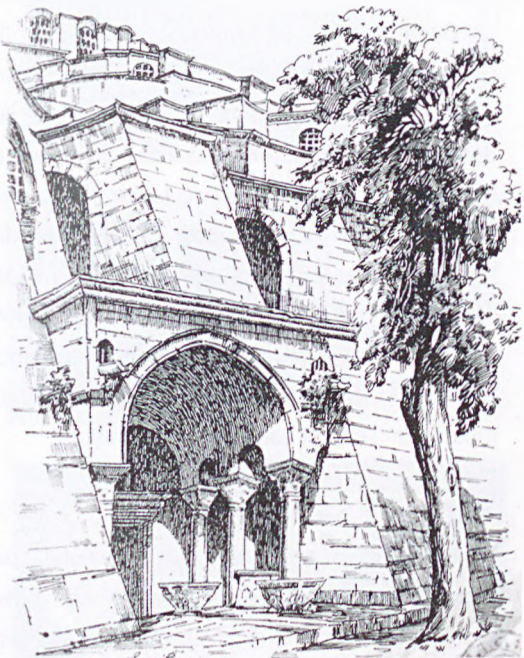
Ali Sami Bey Paris'te

1907'de yüzbaşılığa yükseltilen ve bugünkü adıyla Güzel Sanatlar Fakültesi olan Mekteb-i Sanayi-i Nefise'yi de 1908 yılında başarıyla bitiren Ali Sami Bey, 1910'da resim öğrenimi yapmak üzere Paris'e gönderilmiştir. Aslında daha önce Halife Abdülmecit Efendi tarafından burslu olarak Paris'e gönderilmek istenmişse de, subay olması dolayısıyla bu mümkün olamamıştır. Daha sonra iki yıl izinli sayılarak bu imkânı değerlendiren Ali Sami Bey, resim öğreniminde çok başarılı bulunarak iki yıl daha orada kalabilmiştir. Bu süre içinde kendisine, Fransa'da inşa edilen gemilerimizin kontrolü görevi verilmiştir. Pariste, L'École National Supérieur des Beaux-Arts (Millî Güzel Sanatlar Yüksek Okulu)'da Fernand-Anne Piestre Cormon'dan dersler alan Ali Sami Bey, kendinden önceki ve kendi devrindeki akımlara rağbet etmeyerek, okulda öğretilen ve "akademik resim" denilen, belli kurallara bağlı, eski görüşe göre yetişmiştir.

Şişli Atölyesi ve Viyana Sergisi

1914 yılında yurda dönerek yüzbaşı rütbesiyle emekli olan Ali Sami Bey, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın emriyle 1917'de açılan Şişli Atölyesi'nde İbrahim Çallı, Hikmet Onat, Namık İsmail, Sami Yetik, Ali

"Ayasofya'nın doğu kapısı" ve buradaki Türk göğüsleme duvarları

"III. Murat'ın Türbesi"

Ali Sami Bey'in eşi Belkis Boyer
Darüşşafaka Arşivi

Ali Sami Bey ve eşi Belkis Boyer *Darüşşafaka Arşivi*

Cemal ile birlikte görev almıştır. Sırasıyla, Bahriye Müzesi (Denizcilik Müzesi)'nde, Güzel Sanatlar Akademisinde ve Evkaf Müzesinde (Şimdiki Türk-İslâm Eserleri Müzesi) müdürlük yapmış; 1919'da Heybeliada Bahriye Mektebi'nde ve kurucusu olduğu İnas Sanayi-i Nefise Mektebi (Kız Güzel Sanatlar Okulu)'nde öğretmenlik ve müdürlük görevlerinde bulunmuştur.

Ali Sami Boyar, Viyana'da 1918 yılında açılan savaş resimleri sergisine iştirak eden ressamlarımız arasındadır. Bu sergi Türk resamları tarafından Avrupa'da açılan ilk sergi olarak büyük bir önem taşımaktadır. Ali Sami Bey, söz

konusu sergiye; Borazancı, İtfaiye Eri, Güvertede, Asker Başı, Manzara/Üsküdar, Rumeli Hisarı, Eski Türkler, Edirne Civarı, Heybeliada, Bir Bulgar, Bir Çocuk (2 adet), Boğaziçi, Büyükdere, Haliç, Haliç'te Mavuna ve Köy Çeşmesi adlarını taşıyan 17 eseriyle iştirak etmiştir.

Evliliği

Ali Sami Bey, 1922 yılında Türk Edebiyatının önemli yazarlarından Halide Edip Adıvar'ın kızkardeşi İngilizce öğretmeni Belkis Hanım'la evlenmiştir. Herhangi bir kaynakta bu evliliklerinden çocukları olup olmadığına dair bir bilgiye rastlayamadık.

Pulların ve Banknotların Ressamı

Cumhuriyet Döneminde basılan ilk Cumhuriyet pulları ile evrak-ı nakdiyyesinin (kâğıt para) ressamı olması münasebetiyle iki defa İngiltere'ye giderek Londra'da basılmalarına nezâret etmiş ve bu vesileyle Londra'da da bir sergi açmıştır. Ali Sami Bey 1930 yılında da Paris'te benzer bir sergi açmıştır. 1943 yılında "Ayasofya" adlı kitabını yayınlarken, 1944 yılında, Ayasofya Müzesi Müdürlüğü'nden ikinci defa emekliye ayrılan Ali Sami Bey, o tarihten itibaren de serbest çalışmaya başlamıştır.

Yazar Ali Sami Bey

Emekliliğinden sonra Amerikan Koleji'nde resim öğretmenliği yapan Boyar'ın bir diğer mühim yönü de yazarlığıdır. Cumhuriyet, Milliyet, Akşam, Vakit, İkdam ve İleri gibi günlük gazete-

Ali Sami Boyer, Cumhuriyet Dönemi İlk Pullarından olan serinin hazırlanması sırasında, Londra *Darüşşafaka Arşivi*

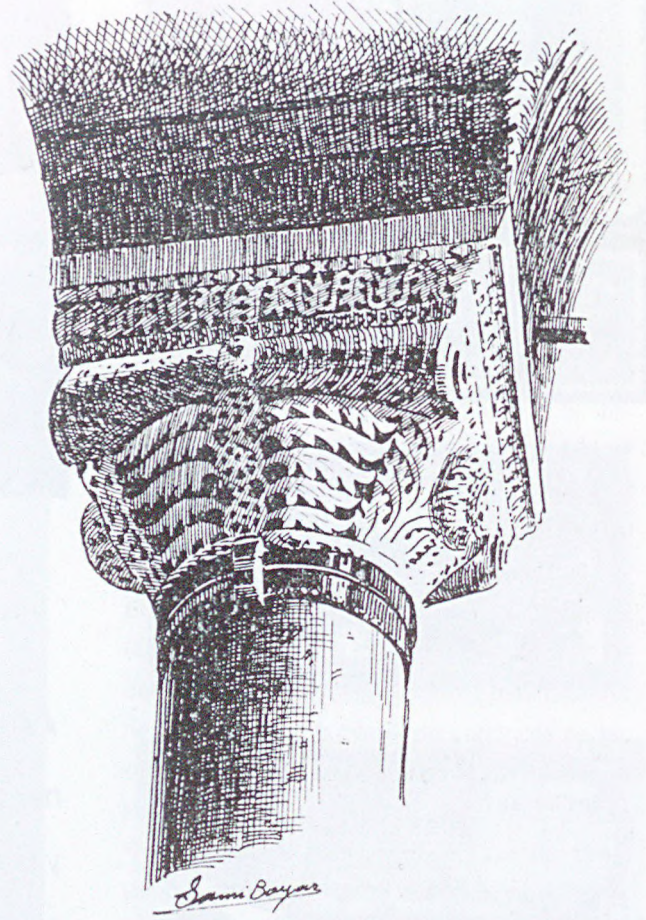
lerde ve Şehbâl, Ti, Ülkü gibi dergilerde sanat ile ilgili bir çok yazısı yayınlanmış ve radyoda da konuşmalar yapmıştır. Ali Sami Bey, sözkonusu yazılarında Türk resim sanatını incelemiş ve Millî sanat kültürünün yurt çapında yaygınlaştırılması konusu üzerinde durmuştur. Rahmetli Boyar bu konuda şunları söylemiştir: "Memleketimde güzel san'atların inkişafına çalışmayı her zaman mukaddes bir vazife bildim. Bu vadide en çok yazı yazarlar arasında olmakla müfthirim. Bu memleket evlâdının san'at istidadının Garplıların istidadından hiç de aşağı olmadığı hatta bir çok noktalarda üstün bulunduğu bile kaniim. Millî sanat seviyemizi gayemize ulaştıramamaktaki kusurumuzun moral sebepleri ömrümün en acı duygularıdır. "

"Hisar", 38 x 26 cm.
Kağıt üzerine suluboya

" "Memleketimde güzel san'atların inkişafına çalışmayı her zaman mukaddes bir vazife bildim. Bu vadide en çok yazı yazarlar arasında olmakla müfthirim. Bu memleket evlâdının san'at istidadının Garplıların istidadından hiç de aşağı olmadığı hatta bir çok noktalarda üstün bulunduğu bile kaniim. Millî sanat seviyemizi gayemize ulaştıramamaktaki kusurumuzun moral sebepleri ömrümün en acı duygularıdır. "

(sol üst) "I. Mahmut Şadırvanı"

(sağ üst) "Bizans Devrindeki Hazine Dairesi"

(sol alt) "Vezirzam", 20 x 12 cm., Çini mürekkebi

(sağ alt) "Ayasofya'nın direk başlarından bir örnek"

Boyar Ülkü dergisinde yayınlanan bir yazısında da resim anlayışıyla birlikte yapılmış gerekleri şöyle sıralamıştır: "Millî bir halk ressamlığına her vakitten ziyade muhtaç ve müftakiriz. Bunu bugünkü mevcudumuzla yapmağa hiçbir mânimiz de yoktur. Komşumuz Balkan hükümetleri durmadan bu vadiye çalışıyorlar. Bizim resim

kudretimiz ve ressamlığımız Balkan milletlerinin ressamlığından hiç de aşağı değildir. Fakat her nedense ressam arkadaşlarımız henüz millî vazifelerine başlayamamışlardır. Bu durgunluğun sebepleri oldukça tetkike lâyıktır. Bize manolya resimlerinden, krizantemlerden evvel millî destanlarımızı okuyacak ve millî mefahirimizi tesbit ede-

"Ayasofya Vaktizhanesi", 28 x 40 cm.
Kağıt üzerine suluboya

cek, inkılâbî tarihe nakledecek resimler ve tablolar lâzımdır. Müzelerimizi, galerilerimizi bunlarla süslemeliyiz. Haftalık mecmualarda onların kopyaları çıkmalıdır. Mektep duvarlarında talebe onları görmelidir. Resimci dükkânlarında onların büyük miyasta renklerini görmeliyiz. Hatta Avrupa sergilerine onlar gitmeli, Avrupa gazetelerine onların örnekleri basılmalıdır. Resmin lisanı beynelmileldir." (Ülkü, C. 1, S. 5, Haziran 1933, s. 396-399)

Dünya Çapında Bir Ressam

Resimleri, İstanbul Resim ve Heykel Müzesiyle bir çok yerli ve yabancı müze ve özel koleksiyonlara girmiş olan Ali Sami Boyar, tabiata bağlı kalarak, gördüklerini renk ve çizgileriyle birlikte mümkün olduğunca aslına sadık olarak, güneş tesirlerini de romantik bir hava içinde karton ve tuvaline aktarmaya çalışmıştır. O Empresyonist anlayıştan çok, realist ölçülerde eserler meydana

getirmiş; yağlıboya ve suluboyada başarı sağlamıştır. Yağlıboya ve oymabaskı tekniğiyle çalışarak genellikle manzara ve mimarî ağırlıklı iç ve dış mekân resimleri yapmıştır. Her ne kadar onun pek üretken olmadığına dair bir kanaat varsa da (Osmanlı Ressamlar Cemiyeti, Seyfi Başkan, Çarşaf yay. , Ankara, 1994, s. 65) bunun pek doğru olmadığını düşünüyoruz. Onun yurtdışı koleksiyonlarda bulunan eserlerinin tesbit edilmesi hâlinde bu konu aydınlanmış olacaktır.

Ali Sami Bey'in Ölümü

Ali Sami Boyar, başarılarla geçen 87 yıllık ömrünün sonunda 26 Eylül 1967 tarihinde İstanbul'da vefat etmiş ve Zincirlikuyu'da 14. adada bulunan aile mezarlığında toprağa verilmiştir. Eşi Belkis Hanım ise daha önce 14 Mayıs 1966 tarihinde vefat etmiştir. Mezarlarının fotoğrafını çekmek üzere Zincirlikuyu'ya gittiğimde eşimle birlikte yattıkları kabirlerinin üzerinde; "Darrüşşafaka

Ali Sami Bey bir portre çalışması sırasında *Darüşşafaka Arşivi*

“ Resimleri, İstanbul Resim ve Heykel Müzesiyle bir çok yerli ve yabancı müze ve özel koleksiyonlara girmiş olan Ali Sami Boyar, tabiata bağlı kalarak, gördüklerini renk ve çizgileriyle birlikte mümkün olduğunca aslına sadık olarak, güneş tesirlerini de romantik bir hava içinde karton ve tuvaline aktarmaya çalışmıştır. ”

Cemiyeti Başırlarından Ötörü Şükranlarını Sunar" ifadesiyle bir mermer konulmuş olduğunu gördüm. Bundan hareketle Dârüşşafaka Cemiyetinin arşivinde ona ve eşine ait fotoğraf ve belgelere ulaştım. Dârüşşafaka yetkililerinin göstermiş olduğu yakın ilgi için de teşekkürü bir borç biliyorum.

Boyarlar, Teşvikiye'de bulunan iki adet daireleriyle Küçük Bebek'te geniş bir arazi içinde bulunan villalarını, tablolarını ve eşyalarını Darrüşşafaka'ya; kitaplarını da İstanbul Üniver-

sitesi, Edebiyat Fakültesi Kütüphanesine bağışlamışlardı. Darüşşafaka Cemiyeti zaman içinde yukarıda bahsettiklerimizi gazete ilânlarıyla satmıştı. Dosyada Lâleli'deki bina ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlayamadım. Demek ki o bina vefatlarından önceki yıllarda satılmıştı.

Sonsöz

Araştırmalarımız sırasında maalesef Ali Sami Boyar hakkında bugüne kadar herhangi bir çalışmanın yapılmamış olduğunu gördük. Ayrıca onun ismine inceleme imkânı bulduğumuz bazı eserlerde de tesadüf edemeyişimiz bizde bu sahada ki eksikliği biraz olsun giderme arzu ve mecburiyetini doğurdu. Bu arada onun dergi ve gazetelerde çıkmış olan yazılarını da toplamaya başladık. Öyle sanıyorum ki kısa bir zamanda elimde bulunan malzemelerle Ali Sami Bey hakkında bir çalışma ortaya koyabileceğim. Ali Sami Bey, müzenin müdürü olduğu sırada Ayasofya ile ilgili biri Fransızca ve diğeri de Türkçe iki küçük eser hazırlamış. Birkaç fotoğrafın ve kendisinin birkaç renkli suluboya resminin de bulunduğu bu kitaplar bir kaynak durumunda.

Ali Sami Boyar'ın doğumunun 77. yıldönümü münasebetiyle, 17 Şubat 1959 tarihinde, İ. Ü. Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi Enstitüsü tarafından, Boyar'ın resimlerinden oluşan bir sergi açılmış ve bir toplantı düzenlenmiş. Kendisini rahmet ve şükranla anmamız gereken bir başka tıp ve kültür adamı Bedi Şehsuvaroğlu, söz konusu toplantıda yapılan konuşmalarla, Batı basınında çıkan bazı yazıları bir araya getirerek bir kitap hazırlamış. Siyah-beyaz da olsa kitabın sonuna ilâve edilen resimler de en azından bir fikir veriyor. A

FAYDALANILAN KAYNAKLAR:

- Bedi Şehsuvaroğlu, Ressam Ali Sami Boyar, A Wellknown Turkish Painter, İstanbul, 1959;*
Türk Ressamları Hayatı ve Eserleri, S. Pertev Boyar, Ankara, 1948, s. 144-148;
Asker Ressamlar ve Ekoller, Nüzhet İslimyeli, Ankara, 1965, s. 82-83;
Yeni Hayat Ansiklopedisi, Cilt: 2, s. 734;
Türk Resim Sanatında Şişli Atölyesi ve Viyana Sergisi, Haz: Ahmet Kâmil Gönen, 1997 İstanbul, s. 95-96; 145-146; Yeni Türk İslâm Ansiklopedisi, Ötügen yay., İstanbul, 1985, 2. Cilt, s. 431;
İstanbul'da Gömülü Meşhur Adamlar, M. Orhan Bayrak, Mezarlıklar Vakfı yay., 1998, İstanbul, s. 151;
AnaBritannica, İstanbul, 1994, Cilt:6, s. 238;
Türk Ansiklopedisi, Cilt:7, İstanbul, 1955, s. 480.

(Bu yazı, dergimizin yazı kurulunun gerekli gördüğü değişiklikler yapılarak yayınlanmıştır.)

Benim SKLIFE'deki makalem görmemiş.

